

Gellért Oszkár: Tied az egész föld

(Magvető, 1955)

Költőnk nemcsak az irodalomtörténet szokványosan beskatulyázott alakja, hanem irodalompolitikai érdemek hordozója is. A Nyugat első nemzedékének kimagasló gárdájához tartozott. A folyóiratot, amely tisztuló ideáként harcoló közírói munkásságát is igénybevette, Osvát Ernővel és Babits Mihállyal, majd Móricz Zsigmonddal huzamosabb ideig szerkesztette.

Önállóan izmos tehetségét a Nyugat körül csoportosult (a polgári radikalizmus vizein evező) kortársainak dicsőséges ragyogása sem árnyékolta kódósító homályba.

Sok stációt megjárt költői pályáján kacér csilingelésű és pajzán incselkedésű (ún. erotikus) verseken kívül bensőséges melegséggel írt a családi élet meghitt örömeiről, dalolt a hűséges barátság nemes gesztusairól, strófákat szentelt a boldogságkövácsló közösség hódító varázsának, rímeket ötvözött a békéről, a szomszamosan epedő emberiségnek erről az egyetlen vágyáról és elszánt akarataról, szárnyaló énekbe szötte a tisztaerkölcsű humanizmus vadságszelídítő szépségeit, szenvedélyes ritmusok hullámain ringatta és ringatja a háborúk révén a pusztulás szélére sodródott magyarság önvadás vezeklését és építésre serkentő kötelességeit.

Sokrétűen változatos témakörből merített verseit hűz ízben foglalta kötetbe. Az első 1902-ben jelent meg, míg a huszadik most. A felszabadulást megelőző évtizedekben tizenkét verskötete látott napvilágot, a felszabadulás óta eltelt deccennium alatt nyolc.

Ez a bőségesen áradó termékenység nem ártott meg a termés ingyenci minőségének. Gellért Oszkár mindenha igényes költő volt és maradt. Nem egyszer bizonyult a forma bravúros megoldójának.

Múltba merengő és jelenben topogó révedezések helyett rendíthetetlen bizalommal legszívesebben a jövő révében vet horgonyt. Az 1883-ban született költő alkonyának küszöbén is átérezte és megértette, s forró hittel, magasröptű ihletettséggel zengi megújnodott napjaink hazafias feladatait és szociális célkitűzéseit.

Egyik (könyvajándékozó) versében önérzetes elégedettséggel állapítja és jósolja meg: »A jó versek megmaradnak.« Igen. Gellért Oszkár utolsó kötetének néhány darabja diadalmasan fog dacolni az idő fakító közönyével. Főleg azok, amelyek a jövőnd problémáinak húsába egy finoman fénylő és mélyen metsző penge bátor és gyógyító lendületével hasítanak.

MÁRKY IMRE

Komjáthy István: Mondák könyve

A »Mondák könyve« egy régi kívánság megvalósulása, szocialista ifjúsági könyvkiadásunk újabb sikere. A mű felfogásban és megoldásban rendkívül eredeti. Írója a magyar ősköltészetre vonatkozó kutatás sok eddigi eredményeit, és a finnugor rokonépek ősköltészetének legszébb elemeit, a krónikák és a magyar néprajzi gyűjtések gazdag anyagát olvasztotta egybe az ötvös művészetének minden szépségével. Komjáthy Istvánnak nagy érdeme, hogy az óriási anyagban kitűnő művészi érzékkel teremt rendet; a főhősök nem vesznek el az epizódok gazdag erdejében, és a regősökre emlékeztető leleményességgel teszi újra frissé, elevenné a mesék-mondák sztereotíp kifejezőkincsét.

A »Mondák könyve« öt részből áll. Az első két rész (Puszta, Hunor) »különféle mesei és népregei (mithológiai) elemek

önálló történeté kerekítése«. Keve, Attila és Álmos krónikák, mondák szerinti története tölti be a többi fejezetet. Persze ez így túl száraz megállapításként hangzik, holott a mű minden egyes alakja, színes és pompás költői világa a művészi valóság életerejével hat. Szépmező Szárnya például, az első rész főhőse, a rettenetes Kalamona legyőzője, mindig ifjú, mindig erős és rokonszenves marad, mert védelmébe vette a fiatal szív önfeláldozó készségével a vér- és könnydíjat szedő kegyetlen sárkány ellenében a gyöngéket, a kiszolgáltatottakat.

Mennyi öntudat csendül a hőst dicséző énekből:

Gyenge voltam és most erős vagyok!

Tél, sárkány, sasok, madarak

Én lettem uratok — kicsike emberfia!...

Szépmező Szárnyának édes atyjafiai Hunor is, Magyar is. A Kalevala naiv és hősi világára emlékeztető történetek. A tudást szomjazó emberek világa ez már, nem a nyers erőé. A tudás az igazi hatalom, ezt akarja megszerezni Hunor is, Magyar is. A *Keve* című fejezetben élesen rajzolódik ki a feltörő ifjú nép mindent, még a római birodalmat is elsöprő ereje. S ennek az óriási erőnek kiapadhatatlan forrása ugyanaz az eszme, mely Szépmező Szárnyát ihleti: engesztelhetetlen harc a rabszolgatartók ellen. Ami amott még ösztönös, emitt már tudatos. Keve célkitűzéseit Attila folytatja. Attila megrajzolásakor az író nehéz feladatot vállalt: Arany és Gárdonyi ábrázolásai mellett megmaradjon eredetinek, és ez sikerült is neki. Egyrészt azzal, hogy Attilát, mint történeti személyt, hitelesen ábrázolta, másrészt a monda hősi levegőjét is biztosította. Komjáthy nagyon helyesen

»a költői kerektség kedvéért megtartotta a krónikák egyes naiv elgondolásait is, pl. a hun-magyar rokonságot«, hogy aztán a honfoglalás mondáival zárja mindvégig érdekes, magával ragadó történeteit. A mű stílusa a regélőhöz méltóan mindvégig ünnepélyes, emellett természetes, a tudatosan, felelevenített régi magyar szavak frissen, elevenen hatnak. Ám a mű legnagyobb érdeme mégis abban van, hogy — Komjáthy nem tévesztve szem elől a nevelő szándékot — eszményekben gazdag világot tár ifjú olvasói elé, és ez a világ, melyben csodálatos hőstettek születnek, a nép világa. Fiatalnak, öregnek egyaránt szívet-lelket gyönyörködtető olvasmány, egy-egy része felejthetetlen élmény.

Boromisza Zsolt finomvonalú, mindig művészi rajzai fantáziát ébresztő erővel illusztrálják a mű gazdag meseanyagát.

MADÁCSY LÁSZLÓ